

Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny

Beszámoló és az aktuális tanév tervei

A Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny tizenötödik tanévében 172 könyvtárostánár 740 7–10. évfolyamos tanulója mérte össze könyvtárhasználati tudását. A legjobbak három (iskolai, megyei/fővárosi, országos) fordulóban öt feladat megoldásán keresztül adhattak számot a könyvtárnak és eszközeinek értő és kreatív használatáról. A versenyzők 60%-a az I. kategóriában versenyzett, vagyis 7–8. évfolyamos, 40%-uk a 9–10. évfolyamosoknak hirdetett II. kategóriában vett részt.

Így foglalhatjuk össze számokban röviden a verseny előző tanévet. Ekkor először volt különböző téma a két koresoportban. A jeles évfordulók alkalmából az I. kategóriában *Mátyás király és a reneszánsz*, a II. kategóriában a *Nyugat és kora* témakör köré szerveződtek a feladatlapok és a projektfeladatok.

A versenyt második éve szervezte az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OFI OPKM), amiben a versenybizottságon kívül nagy segítségére voltak és vannak a megyei/fővárosi versenyszervezők. A megyei szintű fordulók megszervezése ebben a tanévben sok nehézséggel küzdött, mert abban hagyományosan a megyei pedagógiai intézetekre támaszkodik, így azok megszűnésének, átalakulásának, összevonásának következtében több megyében változott a versenyszervező személye, intézménye. De végül tizenhét megyében és a fővárosban sikerült megszervezni a fordulót, majd a kategóriánkénti nyolc legeredményesebb tanuló 2008. április 23-án a budapesti Budai Középiskola könyvtárában mutathatta be nyolc zsűritag előtt, hogy három óra alatt hogyan tud megoldani a könyvtár eszközeivel egy komplex feladatot.

A tehetséggondozó versenyt elsősorban az oktatásért felelős minisztérium támogatja, de minden évben szükség van egyéb támogatók bevonására is annak érdekében, hogy a tanulókat, felkészítőket, iskolákat, a lebonyolításban legeredményesebben részt vevő könyvtárakat jutalmazni tudjuk. Ebben az évben az OKM támogatásán kívül jelentős volt a Reneszánsz Programiroda hozzájárulása, melynek jóvoltából 14 tanuló és 7 felkészítő könyvtárostánár vehetett részt egy háromnapos kiránduláson, melyen látogatást tehettek Nagyvárad és Kolozsvár a verseny témáihoz kapcsolódó helyszínein. További támogatóink: Boscolo Hotels, Budai Középiskola, Centrál Kávéház, ELTE PPK Neveléstudományi Intézet, IBBY A Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsának Magyar Egyesülete, Kossuth Kiadó, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Sir Lancelot Lovagi Étterem.

A verseny eredménye

Az egyes fordulókban részt vevő tanulók és iskolák száma és teljesítménye alapján a legeredményesebb megyék a következők: 1. Budapest, 2. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, 3 Békés megye, 4. Heves megye, 5. Zala megye, 6. Pest megye. A három legjobb eredményt elért megye egy-egy képviselője a következő tanévi versenybizottság tagja lesz. (Lásd a túloldali táblázatot!)

A verseny feladatai, tartalma

Az írásbeli feladatlapok a megyei/fővárosi és az országos fordulón is központilag készültek és lettek sokszorosítva, postázva. A feladatlapokat egy időpontban bonthatták fel, majd kezdhették el a megoldást minden megyei helyszínen. A megyei fordulók feladatlapjának megoldókulcsait a verseny végeztével kapták meg a szervezők, az országos írásbeli forduló feladatlapjait pedig szintén megoldókulcs alapján a versenybizottság központilag javította.

Az írásbeli feladatlapok olyan adatkereső, összefüggés-kereső, értelmező feladatokat tartalmaztak, melyeket a versenyzőknek könyvtári

I. kategória, 7–8. évfolyamos tanulók

Helyezés	Tanuló neve	Felkészítő tanára	Iskolája	Település
1.	Oszlánszki Mirtyll	Czirákyné Kiss Edit	Bán Aladár Általános Iskola és Tagiskolája	Várpalota
2.	Sellyei Diána	Albert Anikó	EKF Gyakorló Általános Iskola	Eger
3.	Balogh Gergő	Kalydy Zsuzsa	Krúdy Gyula Gimnázium	Nyíregyháza

II. kategória 9–10. évfolyamos tanulók

Helyezés	Tanuló neve	Felkészítő tanára	Iskolája	Település
1.	Czebe Brigitta	Horváth Zoltánné	Péter András Gimnázium és Szigeti Endre Szakképző Iskola	Szeghalom
2.	Kovács Dóra	Szakály Erzsébet	ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium	Budapest
3.	Bonác Ágnes	Mezeiné Kónya Terézia	Kossuth Lajos Gimnázium	Cegléd

környezetben, a könyvtár eszközeivel kellett kilencven perc alatt megoldaniuk. A verseny néhány éve szakított azzal a hagyománnyal, hogy a felkészüléshez ajánló bibliográfiát adjon ki. Ennek oka, hogy célja a valódi könyvtárhasználati tudás megmozgatása. A feladatok során a tanulók az adott témán belül sokféle résztémakörrel találkozhatnak. Így a megoldás során sokféle kézikönyvet, forrást kell használniuk, nem elegendők az általános lexikonok és a téma vagy a korszak egy-egy kézikönyve.

A *Mátyás király és a reneszánsz* témakörön belül ebben a tanévben a feladatlapok a következő tudományterületeket érintették: történelem, művészettörténet, országismeret, könyvtártörténet, irodalom, vadászat, gazdaság. Ezek természetesen nem egyforma hangsúllyal szerepeltek. Ha az egyes kérdéseket, feladatokat megnézzük konkrétan is, akkor láthatjuk, hogy vannak köztük olyanok, melyekre egyértelműen számítani lehetett, és biztosan vannak benne olyanok is, melyek meglepték a versenyzőket, felkészítőket. Példák konkrét témakörökre: visegrádi nevezetességek, Mátyás életének eseményei, vadászkutyák, Corviniana, győztes csaták, mesék, pénz, zeneszerzők, hangszerek, ételek, vislet, földrajzi nevek. A *Nyugat és kora* feladatlapok tudományterületei: irodalom, sajtótörténet, építészet, zene, orvostudomány, filmművészet, földrajz. Példák konkrét témakörökre: versek, szecessziós épületek, építészek, zenekritika, irodalmi folyóirat, kávéház, találmányok, filmrendező, nyelvi játék, életrajzi adatok, kávéházi témájú művészeti alkotások, bibliográfiai adatok, lelőhely-információ.

A témákhoz hasonlóan szokás a verseny előtt arról érdeklődni, hogy milyen feladattípusokra

lehet számítani. Álljanak itt most példaként az utolsó versenyévad példái!

I. korcsoport: adatkeresés, betűrendezés, hivatkozás (forrás megadása), Hol található?, időrendi sorrend, ismeretterjesztő műfajok jellemzőinek kiválasztása, katalóguscédula értelmezése, képfelismerés, keresztretjvény, kortársak kiválasztása, könyvajánlás, raktári jelzet megállapítása, szómagyarázat írása, szöveg kiegészítése, szövegértelmezés, szövegrészlet műfaji besorolása, települések országának besorolása, téves adatok megtalálása, vaktérkép.

II. korcsoport: adatkeresés, betűrendezés, elektronikus katalógus használata, felhasznált irodalomjegyzék összeállítása, folyóirat jellemzése, időrendezés, igaz–hamis, képfelismerés, keresztretjvény, Ki írta?, Megtörténhetett-e?, művészeti alkotások keresése egy témában, raktári jelzet meghatározása, szerző megállapítása, szócikk írása, szómagyarázat, szöveg értelmezése.

Láthatjuk, a feladatok nagyon sokfélék lehetnek. Aki ismeri a korábbi évek feladatlapjait, az ráismerhet jó pár visszatérő feladatra. De biztosan van ezek közt olyan, ami az előző években nem szerepelt és olyan is, ami a következőkben nem fog, és természetesen ezeken túl még másfajta feladatok is megjelenhetnek. Van néhány feladattípus, tevékenység, ami viszont biztosan nem fog hiányozni a következő években sem: adatkeresés, szövegértelmezés, hivatkozás.

Míg a feladatlapok egy témakör köré igyekeznek a feladatokat felfűzni, addig a szóbeli fordulók során a tanulóknak egy komplex információs problémát kell projektszerűen megoldaniuk a tervezéstől a kivitelezésig, majd munkájuk folyamatát és eredményét szóban bemutatni-

uk. A munkára három óra és a könyvtár forrásai és eszközei állnak rendelkezésükre. Így a szóbelin már nemcsak az eredményt tudják a zsűritagok értékelni, hanem a tanulók teljes munkáját, hiszen figyelemmel kísérik a versenyzők tevékenységét, a használt eszközöket, forrásokat, az elkészített jegyzeteket, vázlatokat. A tényleges szóbeli beszélgetés során pedig, mint említettük, nemcsak munkájuk eredményét, hanem annak folyamatát is be kell mutatniuk, indokolniuk kell. A feladatnak és az értékelés módjának köszönhetően a szóbelin a tanulóknak nem kis szeleteken keresztül kell megmutatniuk tudásukat, hanem elmélyültebben dolgozhatnak kapott témájukon, ami közben reálisabb képet kaphatunk tudásukról.

A verseny honlapján az előző két év írásbeli, szóbeli feladatlapjai megoldókulcsokkal együtt megtekinthetők.

Hogyan is lehet minderre felkészülni, felkészíteni?

A verseny megyei írásbeli fordulóján megkértük a felkészítő tanárokat, hogy töltsenek ki egy rövid kérdőívet, melyen munkájuk gyakorlatáról és arról kérdeztük őket, hogy miben és milyen segítségre lenne szükségük. A részt vevő tizenhét megye közül tizenháromból kaptuk vissza a kérdőíveket, összesen 94 (55%) kollégától. Ezek feldolgozásának eredményei alapján itt most ötleteket szeretnénk adni a versenyzők toborzásához és felkészítéséhez.

Sok esetben versenyzőt találni sem könnyű. A felkészítő kollégák 1–30 tanulóval kezdik meg a felkészítést. A szélsőséges értékek abból fakadnak, hogy van, aki célzottan keres feltehetően jó eredményt elérő tanulót, és van, aki azt a módszert választja, hogy minden kicsit is érdeklődő tanulónak megadja az esélyt, majd valódi házi versenyt rendez. Valójában ez utóbbi esetben is csak 1-2 tanulóval fog tudni a megyei/fővárosi fordulón részt venni, és a hosszabb távú felkészítésre velük kerül sor, de mégis többeknek adott esélyt nemcsak a versenyzésre, hanem a könyvtárral való mélyebb ismerkedésre is.

A leggyakoribb toborzási módszerek közé tartozik a gyakori könyvtárba járók, a könyvtárhasználati órákon jól szereplő diákok személyes megszólítása. Többek bevált módszere a könyvtáros szakkör résztvevőinek, az osztálykönyvtá-

rosoknak a felkérése. Középiskolai könyvtárostánárok említették, hogy kifejezetten figyelik, keresik az általános iskolásként a versenyen már részt vett tanulókat, de iskolatípustól függetlenül jó ötletnek bizonyulhat a könyvtáros kollégák gyermekeinek megszólítása. Sokan kérik a tanári kar, a kollégák, kifejezetten az osztályfőnökök, magyar- és informatikanárok segítségét a verseny kihirdetéséhez, de van, aki személyesen látogatja végig az osztályokat egy-egy tanóra elején. Vannak, akik már a toborzásból is iskolai eseményt szerveznek, kisebb házi vetélkedőket tartanak egyéneknek, csapatoknak, osztályoknak és/vagy évfolyamoknak meghirdetve. Így sokakhoz (nemcsak tanulókhöz) juthat el a verseny híre, és sokak kaphatnak esélyt.

Bár a személyes kapcsolat a legtöbb esetben hatékonyabb, nem szabad elfeledkeznünk a kommunikáció, a marketing egyéb eszközeiről sem. Már csak azért sem, mert így azoknak a tanulóknak is lehetőséget adhatunk, akik eddig nem túl gyakran jártak az iskolai könyvtárba. Elterjedt hírverési módszer a faliújság, a honlap, a jelentkezési lapok szétosztása, de találunk példát az iskolarádióra, iskolaújságra is. Közzétehetjük egyszerűen a versenyfelhívást vagy készíthetünk figyelemfelhívó plakátokat, de van kolléga, aki korábbi versenyzőket kér meg arra, hogy írjanak az iskolai újságba, segítsék a toborzást. Azokban az iskolákban, településeken pedig, ahol már van hagyománya a versenynek, mindig vannak önként jelentkező tanulók is.

A konkrét felkészítésben is nagyon sokféle utat járnak a felkészítő tanárok. Ki egyénileg, ki csoportosan, ki rendszeres, ki eseti foglalkozásokon, ki naponta, ki sokkal ritkábban, ki házi feladatokon keresztül, ki beszámoltatással, ki nagy önállóságot adva készíti fel tanulóit. Az elméleti és gyakorlati felkészítés aránya is különböző. Az elméleti alapokat lehet a tananyag átismétlésével, kiegészítésével, definíciókkal, tipizálásokkal végezni. Mindenképpen ajánljuk az adott évi téma értelmezését, annak sokféle szempontú körüljárását. A jövő évi környezetvédelmi témák különösen igénylik is ezt. Elemezzük, hogy mely tudományágak hogyan kapcsolódnak hozzájuk! A gyakorlati feladatokat sem csak a gyakorlatban lehet megoldani. Nagy fejlesztő lehetőség rejlik a feladatok szóbeli megoldásában. A tényleges megoldás előtt gondolkodtasuk versenyzőinket hangosan! Mondják el indok-

lással, hogy mit és hogyan fognak tenni, majd a tényleges megoldás után kérjük, hogy értékeljék, hasonlítsák össze terveiket és cselekvéseiket. Ez a módszer nemcsak a szóbelin való szereplést segítheti, hanem segít megérteni a tanuló gondolkodását is, felismerni hiányosságait.

A felkészítés módszerei között természetesen gyakori a korábbi évek feladatlapjainak megoldása, saját feladatlapok összeállítása, de vannak, akik feladatokat készíttetnek a tanulókkal is. A munka része lehet a könyvtárlátogatás egyénileg vagy együtt, sőt az ismeretlen könyvtárban való feladatmegoldás is. Természetes része a készülésnek a kézikönyvtípusok és a konkrét kézikönyvek áttekintése, de vannak, akik tanítványaikat még a könyvtári munkába is bevonják.

A módszerek sokfélék lehetnek. Sokféle módszer lehet hatékony. De a felkészítés során ne felejtjük, hogy ez nem könyvtáros verseny, hanem könyvtárhasználati verseny!

A 2008/2009-es tanév

Az OPKM a 2008/2009-es tanévben is meghirdeti a versenyt. Az I. kategória témája *Az erdő*, a II. kategóriáé *A levegő*. A nevezés határideje: 2008. december 12. Az előzetes versenykiírás már elérhető a verseny honlapján (www.opkm.hu), és itt teszünk közzé folyamatosan minden információt.

A versenyévad újdonsága, hogy a döntő helyszínére pályázatot írt ki a versenybizottság. A pályázat célja a neves verseny számára méltó és alkalmas helyszín kiválasztása, az iskolai könyvtári munka elismerése. A pályázaton részt vehet bármely magyarországi iskola könyvtára településtől, iskolatípustól, fenntartótól függetlenül, amennyiben ebben a versenyévadban nincsen induló versenyzője, felkészítő tanára. A pályázatokat 2008. október 20-áig várjuk.

Ajánlott irodalom

Hock Zsuzsanna: Tradíció és innováció a tehetséggondozásban, A Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny szóbeli fordulói (2005–2007) In: Könyvtári Levelező/lap, 2008/2., 20–22. p.

Zsoldos Jánosné: Tíz év az országos Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny szolgálatában, Feladatsorok és elemzések, 1993–2003, Nyíregyháza, Kölcsey Gimn., 2003., 130 p.

Ugrin Gáborné: Könyvtárhasználati versenyek 1992 és 2007 között a közoktatásban, 15 év a Bod Péter könyvtárhasználati verseny alapítójának szemével In: Könyvtári Levelező/lap, 2007/6., 34–37. p.

Dömsödy Andrea
domsody.andrea@opkm.hu

„Amit az iskolai könyvtáros elérhet”

Beszélgetés Kalydy Zsuzsával,
a nyíregyházi Krúdy Gyula
Gimnázium könyvtárosával

A közelmúltban Beregszászra, a kárpátaljai magyar iskolai könyvtárosok nyári továbbképzésére kaptál meghívást. Előadásodnak a fenti címet adták a szervezők. Mi is az, amit elérhet egy iskolai könyvtáros?

Elsősorban, hogy szakmailag a legmagasabb szintig képezze magát. Én is képesítés nélkül kezdtem, s több lépcsőn át, de végül megszereztem az egyetemi diplomát is.

1966 óta vagyok könyvtáros, a hőskorszakban mint közművelődési könyvtáros kezdtem. Kacérkodtam a bibliográfusi munkával, módszer-

Diákjával a verseny után

